Received: *30 July 2025*
Revised: *25 January 2026*
Accepted: *2 February 2026*

การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย

Enhancing Community-Based Tourism Through Services Standard Development and Community Participation: A Case Study of the Andaman Southern Provinces in Thailand

สมพร แทนสกุล[1] อุทัยรัตน์ เมืองแสน[2] นฤมล ตีระพัฒนเกียรติ[3]
Somporn Thaensakul[1] , Uthairat Muangsan[2] , Naruemon Teerapattanakiat[3]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับและลักษณะของมาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (2) เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ศึกษา (3) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน (4) เพื่อพัฒนาและเสนอรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน และ (5) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 600 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคำญ จำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า (1) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) ด้วยค่าดัชนี χ^2/df = 0.111, CFI = 1.000, GFI = 1.000, AGFI = 0.999, RMSEA = 0.000 และ SRMR = 0.000 (3) องค์ประกอบย่อยทั้ง 7 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) (4) โมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ (5) ใช้เป็นแนวทางและการพัฒนา สนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและชาวบ้าน

[1] นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยปทุมธานี , E-Mail: bussarin.je@ptu.ac.th
[1] Student of Doctor of Business Administration, Faculty of Business Administration, Pathumthani University
[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
[2] Assistant Professor Dr. Faculty of Business Administration, Pathumthani University
[3] ดร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
[3] Dr. Faculty of Business Administration, Pathumthani University

คำสำคัญ: การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนามาตรฐานการบริการ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

Abstract

This article aims to (1) study the level and characteristics of service standards in community tourism in the Andaman coast southern provinces, (2) assess the level of community participation in community tourism development in the study area, (3) analyze the relationship between service standards and community participation towards the economic growth of the community, (4) develop and propose a model for promoting community tourism that is appropriate to the context of the Andaman Coast Southern Provinces, and 5) propose guidelines for developing service standards and community participation to enhance the quality of tourism and sustainability of the community in the long term. This research was a mixed-methods study. The sample group consisted of 600 committee members, members, and people involved in community tourism areas, 30 Key contributors.The statistics used for analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling statistics.The research results found that (1) overall at the highest level (2) with index values was χ^2/df = 0.111, CFI = 1.000, GFI = 1.000, AGFI = 0.999, RMSEA =0.000 และ SRMR=0.000. (3) All 7 sub-components have a statistically significant positive relationship at the .01 level ($p < .01$). (4) The model is appropriate to the empirical data and (5) it is used as a guideline and development with support from both the government, business sector and local people.

Keywords: Enhancing Community-Based Tourism , Service Standard Development, Community Participation, Government and Private Sector Support

บทนำ

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ พังงา ระนอง ตรัง และสตูล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะภูเก็ต กระบี่ และพังงา ซึ่งเป็นจังหวัดหลักที่มีชื่อเสียงระดับโลก ขณะที่จังหวัดอื่น ๆ มีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่องจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากสถิติปี ค.ศ. 2019–2023 พบว่าการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอันดามัน

ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากสถานการณ์โควิด-19 แต่เริ่มฟื้นตัวได้ชัดเจนในปี 2022–2023 โดยเฉพาะภูเก็ตที่มีนักท่องเที่ยวมากกว่า 11 ล้านคนในปี 2023 สะท้อนถึงการกลับมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมั่นคง ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มรดกวัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น ทำให้การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมหรือมวลชน (Mass Tourism) เติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันแนวโน้มเริ่มเปลี่ยนไปสู่การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและอัตลักษณ์ชุมชน โดยเฉพาะ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยว แม้ว่ารูปแบบนี้จะมีศักยภาพในการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก แต่ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนา “มาตรฐานการบริการ” และ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” อย่างเหมาะสม เพื่อให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนและไม่กระทบต่อทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จังหวัดในกลุ่มอันดามันมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ มรดกธรรมชาติที่สวยงาม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติและผู้มีรายได้สูง ส่งผลให้เกิดรายได้แก่ธุรกิจท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ (ปิยาภรณ์ ณ ตะกั่วทุ่ง และคณะ , 2564) จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานการบริการควบคู่กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับและลักษณะของมาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน
2. เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน
4. เพื่อพัฒนาและเสนอรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน
5. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบแนวคิดของการวิจัย โดยแบ่งเป็นประเด็นสำคัญ 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว (2) การมีส่วน

ร่วมของชุมชน (3) การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน และ (4) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงสู่เป้าหมายของงานวิจัย คือ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและความสามารถในการแข่งขันของชุมชนท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความสะอาด ความปลอดภัย การต้อนรับ ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงทักษะของผู้ให้บริการในชุมชน งานวิจัยของ Parasuraman, Zeithaml และ Berry (1988) ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการบริการที่ดีส่งผลต่อความพึงพอใจและความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยว ในขณะที่ Akama และ Kieti (2007) พบว่ามาตรฐานบริการที่สูงช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว สำหรับบริบทของประเทศไทย มาตรฐานบริการในการท่องเที่ยวชุมชนยังสะท้อนถึงความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาและแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

2. การมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย Sherry (1969) ได้นำเสนอ “บันไดการมีส่วนร่วม” (Ladder of Participation) ที่เน้นการขยับจากการมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขณะที่ Tosun (2006) อธิบายถึงอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในประเทศกำลังพัฒนา เช่น การขาดความรู้และทรัพยากร อย่างไรก็ตาม Scheyvens (1999) ชี้ว่าเมื่อชุมชนเข้ามามีบทบาทจริง ย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความเป็นเจ้าของ และการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในกรณีการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว มีผลต่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและความยั่งยืนในระยะยาว

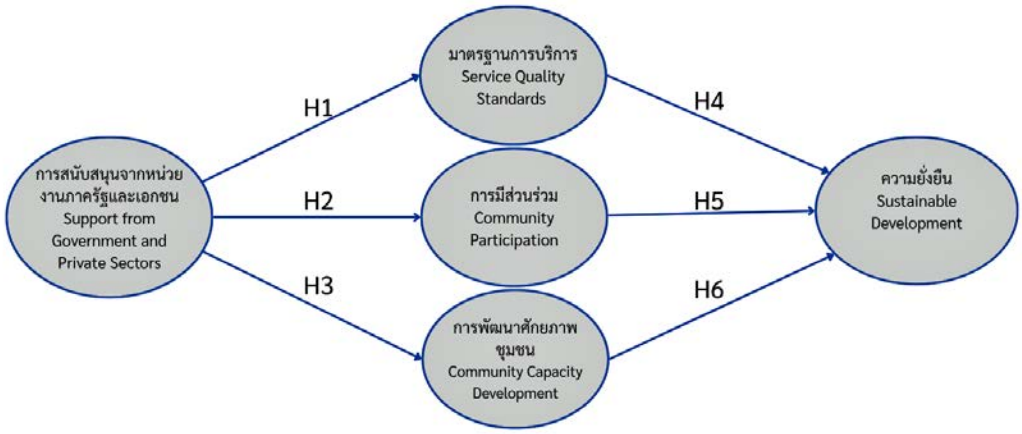
3. การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนถือเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มคุณภาพการบริการและสร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว องค์ความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ การบริการนักท่องเที่ยว และการอนุรักษ์วัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อม ล้วนจำเป็นต่อการสร้างความยั่งยืน งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าโครงการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ ส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัวและแข่งขันในตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงจูงใจและความภาคภูมิใจในอาชีพด้านการท่องเที่ยว

4. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การสนับสนุนจากภายนอก ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน ครอบคลุมการสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และการตลาด งานวิจัยของ Giampaolo และ Mtapuri (2017) เน้นว่าการบริหารจัดการแบบเครือข่ายและความร่วมมือ (collaborative governance) จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความยั่งยืนมากขึ้น ขณะที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO, 2018) ชี้ว่าการบูรณาการระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน เป็นเงื่อนไขหลักของการท่องเที่ยวเชิงยั่งยืน

5. ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตัวแปรตามหลักของงานวิจัยนี้คือ “ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งครอบคลุม 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) มิติเศรษฐกิจ: รายได้และการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม (2) มิติสังคมและวัฒนธรรม: การรักษาอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) มิติสิ่งแวดล้อม: การอนุรักษ์ทรัพยากรและการจัดการขยะ และ (4) มิติประสบการณ์นักท่องเที่ยว: ความพึงพอใจและความตั้งใจกลับมาเยือน และการบรรลุความยั่งยืนทั้ง 4 ด้าน จะทำให้การท่องเที่ยวชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว สามารถสังเคราะห์ได้ว่า มาตรฐานการบริการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน เป็น ตัวแปรอิสระ ที่ส่งผลต่อ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็น ตัวแปรตาม ของการศึกษาดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยจึงแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรทั้งสี่กับความยั่งยืน โดยมีสมมติฐานหลักว่า การพัฒนามาตรฐานบริการและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ควบคู่กับการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภายนอก จะนำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย



รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

H1: การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีผลเชิงบวกต่อมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชน

H2: การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

H3: การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาศักยภาพของท่องเที่ยวโดยชุมชน

H4: มาตรฐานการบริการส่งผลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

H5: การมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

H6: การพัฒนาศักยภาพชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยประกอบด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 6 จังหวัดฝั่งอันดามัน ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง ตรัง และสตูล

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณได้แก่สมาชิกชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น จำนวน 600 คน ใช้สูตรของ Yamane (1967) โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายและการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในการกำหนดขนาด และสำหรับเชิงคุณาภาพ คัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้แทนภาคเอกชน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระได้แก่ มาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตัวแปรตามได้แก่ ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเพื่อวัดตัวแปรด้านมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวชุมชน โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้วยวิธีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (>0.70) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ แจกและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัด และข้อมูลเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยมีการบันทึกและถอดความเพื่อนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การกำหนดข้อมูลจำเพาะโมเดล (Specification of the Model) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of Fit Measures) ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistics: χ2 -test) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter Estimation from the Model) ใช้วิธี ML (Maximum Likelihood) ค่าสัดส่วน (χ2 /df) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness-of-Fit Index: GFI) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ค่ารากของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: SRMR) หรือสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยค่า RMSEA และค่าสถิติของแต่ละตัวผ่านเกณฑ์ตามการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Hair et al., 2010; Diamantopoulos & Siguaw, 2000) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (52%) อายุระหว่าง 41–50 ปีมากที่สุด (27%) ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (54%) และมีสถานภาพเป็นคณะกรรมการ/สมาชิก/ผู้ประกอบการชุมชน (60%) รองลงมาคือ นักท่องเที่ยว (30%) และภาครัฐ/เอกชน (10%)

1. ผลการวิเคราะห์ระดับและลักษณะของมาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ระดับและลักษณะของมาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.55) โดยข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ คือ การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.52) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.55) และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.54) ตามลำดับและรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ มาตรฐานการบริการท่องเที่ยวชุมชน ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.59) ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับระดับและลักษณะของมาตรฐานการบริการในการท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่ม จังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ศึกษา

รายการ	ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานการบริการท่องเที่ยว ฯ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
1	มาตรฐานการบริการท่องเที่ยวชุมชน	4.47	0.59	มาก	4
2	การมีส่วนร่วมของชุมชน	4.50	0.55	มากที่สุด	2
3	การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน	4.56	0.52	มากที่สุด	1
4	การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	4.49	0.54	มาก	3
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.50	0.55	มากที่สุด	

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชน

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่า KMO and Bartlett's Test ใน Exploratory Factor Analysis (EFA) (n = 600)

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.668
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	854.567
	df	15
	Sig.	0.000

ค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.668 เป็นไปตามเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ในการวิเคราะห์โมเดลมีความสอดคล้องกับการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ค่า KMO ในการวัดความเหมาะสมของข้อมูลในการใช้เทคนิค Factor Analysis ไม่ต่ำกว่า 0.50 เป็นไปตามเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ในการวิเคราะห์ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2557, 532; Hair et al, 2010, p. 37) สถิติทดสอบบาร์ตเลต (Bartlett test) มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square มีค่าเท่ากับ 854.567 และ p- value < 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กัน ตารางที่ 2

3. ผลการนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

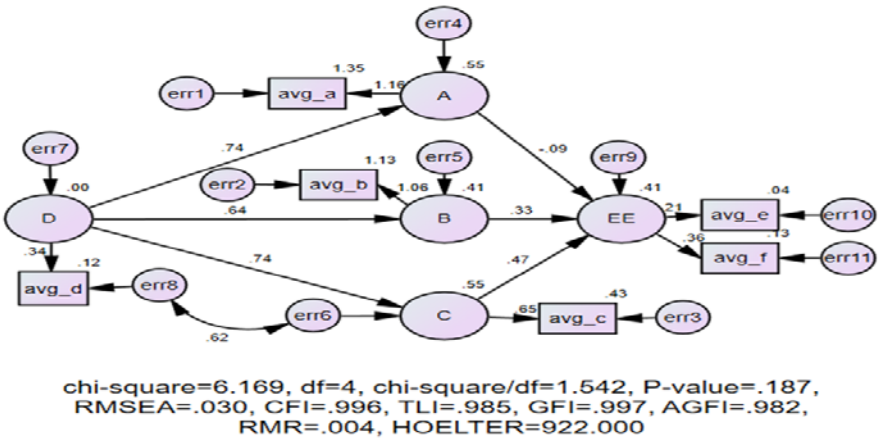
ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักอิทธิพลตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของการพัฒนามาตรฐานการบริการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน และการฝึกอบรมและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย (EE) ได้แก่ มาตรฐานการบริการท่องเที่ยวชุมชน (avg_a) การมีส่วนร่วมของชุมชน (avg_b) การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน (avg_c) และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (avg_d) ด้วยขนาดอิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.206 0.411 0.179 0.140 ตามลำดับ และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานการบริการ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชน (AA) ได้แก่ การเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชน (avg_e) ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน (avg_f) ด้วยขนาดอิทธิพลมาตรฐานเท่ากับ 0.206 0.411 ตามลำดับ

โมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนทั้ง 6 ดัชนีที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือค่าดัชนี χ^2/df = 0.111, CFI = 1.000, GFI = 1.000, AGFI = 0.999, RMSEA = 0.000 และ SRMR = 0.000 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตารางที่ 3 และรูปที่ 2

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าดัชนีที่วัดได้	ผลการพิจารณา
χ^2/df	<2.00	0.111	ผ่านเกณฑ์
CFI	>0.95	1.000	ผ่านเกณฑ์
GFI	>0.95	1.000	ผ่านเกณฑ์
AGFI	>0.90	0.999	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	<0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
SRMR	<0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า สมมติฐานที่ 1 – 6 ยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.400, 0.419, 0.315, 0.420, 0.358 และ 0.148 ตามลำดับ



รูปที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการพัฒนามาตรฐานการบริการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน และการฝึกอบรมและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 120 คน/ชุด พบว่า ชุมชนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยได้รับแรงสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชาวบ้านเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนในเรื่องการสื่อสาร การขาดการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย และความต่อเนื่องของโครงการ ที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

5. ผลการเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

จากภาคประชาชน/ชุมชนได้เสนอแนวทางว่าต้องการให้รัฐสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ หรือเงินทุนโดยตรง มากกว่าการอบรมที่นำไปใช้จริงได้น้อย สำหรับภาคธุรกิจเสนอว่าควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านในรูปแบบเครือข่าย ส่งเสริมระบบ e-Marketplace จองล่วงหน้า การชำระเงินดิจิทัล และรัฐควรเข้ามามีบทบาทสนับสนุนการตลาดออนไลน์ให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวโดยตรง สำหรับหน่วยงานรัฐ เสนอว่าควรมีระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแบบรวมศูนย์ ส่งเสริมการจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้ท่องเที่ยวชุมชน” ในระดับตาบล และผลักดันรูปแบบ PPP (Public–Private–People Partnership) ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และจากนักท่องเที่ยวเสนอว่าควรมีข้อมูลภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศเพิ่มเติม และต้องการเห็นของที่ระลึกในชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณภาพดีขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย พบว่า การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน แต่มาตรฐานการบริการท่องเที่ยวชุมชนที่มีระดับค่าเฉลี่ยของความสำคัญอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดโดยเน้นความรู้และทักษะของผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด และผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นอยู่กับการเสริมสร้างมาตรฐานการบริการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การมีส่วนร่วมของชุมชน” และ “การพัฒนาศักยภาพ” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ช่วยให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ มาตรฐานการบริการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน โดยอยู่ในระดับความสำคัญมากถึงมากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้ออภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ปัจจัยการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชนคือปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด โดยข้อที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ การพัฒนาศักยภาพในด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากมนุษย์มีการดำรงชีพเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงมีความแตกต่างกันหลากหลายทางสังคม ภายในชุมชนดีสภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมทิกา พ่วงแสง และอรจิรา ธรรมไชยางกูร (2567) ที่พบว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำสำหรับยกระดับการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของกันตินันท์ โฉมทอง และมุจลินทร์ ผลกล้า (2564) ที่พบว่า มีศักยภาพชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว ในปริมาณที่พอดีกับสภาพแวดล้อมในชุมชน และสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ตามการคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนา

2. จากผลการวิเคราะห์การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด การเติบโตของเศรษฐกิจในชุมชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด และข้อที่ได้คะแนนมากที่สุด คือ การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการทำการตลาดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำแคมเปญออนไลน์ ที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากการยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับพัชราภรณ์ จันทรฆาฎ และคณะ (2565) ที่พบว่า (1) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ (2) การยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยว และ (3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและภาคี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรชนม์ รัชตะหิรัญ และคณะ (2564) ที่พบว่า ชุมชนปงถ้ำมีศักยภาพสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างสมบูรณ์ได้เพราะมีความโดดเด่น ทางด้านพื้นที่ทางธรรมชาติแต่ควรให้ความสำคัญของการบริหารจัดการเป็นอันดับ

3. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อสร้างสเกลองค์ประกอบพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 ตัวแปร ได้แก่ มาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านมาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชนกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในประเทศไทย ที่ผลเป็นเช่นนี้เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนอาศัยปัจจัยองค์ประกอบภูมิศาสตร์และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวในทุกมิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีสินธุ์ ตั้งเซ่ง (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสามารถเชื่อมโยงมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้กับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งงานวิจัยของ Aprilani et al. (2021) ที่พบว่าปัจจัยที่ขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น งานวิจัยของ Wisnumurti et al. (2020) ที่พบว่าการพัฒนาหมู่บ้านการท่องเที่ยวอาศัยความร่วมมือที่มั่นคงระหว่างองค์ประกอบหลักทั้งสาม ได้แก่ รัฐบาล ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัย และงานวิจัยของ Li et al. (2020) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการมรดก และควรได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้จากแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายของการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วได้ดีขึ้น

จากข้อค้นพบใหม่ การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการพัฒนามาตรฐานการบริการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องอาศัยปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั้งในและต่างประเทศ และตรวจสอบเกี่ยวกับฤดูกาลที่เหมาะสมในการยกระดับการท่องเที่ยวในช่วงโลว์ซีซั่น หรือช่วงนอกฤดูท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยว นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางพัฒนามาตรฐานการบริการ เน้นความสะอาด ความปลอดภัย และการพัฒนาทักษะของผู้ประกอบการ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

2. สำหรับหน่วยงานภาครัฐ นำผลการวิจัยกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การสนับสนุนตรงตามความต้องการของพื้นที่เป็นข้อมูลในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ และการจัดกิจกรรมร่วมกับภาคเอกชน

3. สำหรับภาคเอกชนและองค์กรสนับสนุน ใช้ผลวิจัยเป็นข้อมูลในการสร้าง ความร่วมมือด้านธุรกิจ ระหว่างผู้ประกอบการท้องถิ่นกับบริษัททัวร์ โรงแรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ นำไปใช้เพื่อกำหนด กลยุทธ์การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ที่เน้นการสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น

4. สำหรับนักวิชาการและสถาบันการศึกษานำผลการวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้เพื่อการเรียนการสอน ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น ใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการ ทำวิจัยต่อยอด เช่น การศึกษาปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจดิจิทัล หรือเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษา ไปยังภูมิภาคอื่น เช่น ภาคเหนือ หรือภาคกลาง เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทที่ต่างกัน รวมทั้งเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่กว้างขึ้น ควรเน้นเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางนิเวศ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนามาตรฐานการบริการ เพื่อสร้างความยั่งยืนอย่างแท้จริง ควรศึกษาการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ภาครัฐ และเอกชนในรูปแบบเครือข่ายการจัดการโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพอย่างลึกซึ้ง มีการวิจัยเปรียบเทียบกับประเทศที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การตลาดออนไลน์ แพลตฟอร์มท่องเที่ยวดิจิทัล หรือ Smart Tourism เพื่อต่อยอดศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กันตินันท์ โฉมทอง และมุจลินทร์ ผลกล้า. (2564). แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. *ในการประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 กระบวนทัศน์ใหม่ของมนุษยศาสตร์กับสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*, 3(1), 753-766.

ทวีสินธุ์ ตั้งเซ่ง. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เชื่อมโยงมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 9(2), 183-193. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/247445/167418

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 15)*. วี.อินเตอร์ พริ้นท์.

ปิยาภรณ์ ณ ตะกั่วทุ่ง, ศรัณยา นาคแก้ว, นันท์ธิดา ศิริกุล และศรายุธ ทองหมัน. (2564). *การพัฒนารูปแบบกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอันดามัน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

พัชราภรณ์ จันทรฆาฏ และคณะ.(2565). การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่บนฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตำบลบ้านงิ้ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 24(2), 19-28. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/msaru/article/view/260871/174837

ภัทรชนม์ รัชตะหิรัญ และคณะ. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านปงถ้ำ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(1), 67-77. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MSJournal/article/view/2892/2138

เมทิกา พ่วงแสง และอรจิรา ธรรมไชยางกูร. (2567). การรับรู้ข่าวสารและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำสำหรับยกระดับการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, 9(1), 57-76.

Akama, J.S. and D. Kieti. 2007. Tourism and Socio-Economic Development in Developing Countries: A Case Study of Mombasa Resort in Kenya. *Journal of Sustainable Tourism* 15(6): 735-748.

Aprilani, T. L., Yuliarmi, Y., & Marhaeni, A. A. I. N. (2021). The role of the government in development of community-based tourism on economic growth inclusivity. *Journal of The Community Development in Asia*, 4(1), 96-105.

Giampiccoli, A., & Mtapuri, O. (2017). Beyond community-based tourism. Towards a new tourism sector classification system. *Gazeta de Antropologia*, 33(1), 1-15.

Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). Pearson: New York.

Li, W.; Yi, P. (2020). Assessment of city sustainability—Coupling coordinated development among economy, society and environment. *J. Clean. Prod, 256*

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (Spring 1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Marketing*, 64, 12-40.

Scheyvens, (1999). Ecotourism and the Empowerment of Local Communities. *Tourism Management*, 20(2), 245-249.

Sherry, R. A. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.

Tosun, C. (2006). Expected nature of community participation in tourism development. *Tourism Management*, 27(3), 493-504.

Wisnumurti, A. G. O., Candranegara, I. M. W., Suryawan, D. K., & Wijaya, I. G. N. (2020). *Collaborative Governance: Synergity Among the Local Government, Higher Education, and Community in Empowerment of Communities and Management of Potential Tourism Village*. In 2nd Annual International Conference on Business and Public Administration (AICoBPA 2019) (pp. 112-115). Atlantis Press.

World Tourism Organization (UNWTO). (2018). Tourism Highlights 2018 Edition.

Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*, 2nd Ed., New York : Harper and Row.